

Κριτική ανάγνωση άρθρων και συγγραφή περίληψης

Ανατομία εμπειρικών άρθρων
Δεξιότητες κριτικής ανάγνωσης
Περίληψη ερευνητικής εργασίας

Ανατομία εμπειρικών άρθρων

- **Τίτλος.** Παρέχει πληροφορίες, όπως το γνωστικό αντικείμενο, το επιμέρους ερευνητικό πεδίο, η μεθοδολογική ταυτότητα, ο πληθυσμός-στόχος, ακόμα και το βασικό εύρημα(!).
- **Περίληψη.** Είναι μια μικρογραφία του άρθρου. Μπορεί ακόμα και να υποκαταστήσει το πλήρες κείμενο, όταν η πρόσβαση δεν είναι εφικτή.
- **Εισαγωγή.** Περιλαμβάνει τα θεωρητικά μοντέλα και τα πορίσματα προηγούμενων ερευνών. Οδηγεί στη διατύπωση των ερευνητικών στόχων.

Ανατομία εμπειρικών άρθρων

- **Μέθοδος.** Δημογραφικό προφίλ των συμμετεχόντων, ψυχομετρικά μέσα, τυχόν πειραματικοί χειρισμοί και διαδικασίες.
- **Αποτελέσματα.** Αποτυπώνει τους στατιστικούς χειρισμούς που διενεργήθηκαν χρησιμοποιώντας τεχνική ορολογία που δεν είναι εύκολα κατανοητή στους μη ειδικούς.
- **Συζήτηση.** Σύνοψη των ευρημάτων σε ρέοντα λόγο και αντιπαράθεσή τους με τη βιβλιογραφία και τις θεωρητικές αναμονές.

Ανατομία εμπειρικών άρθρων

- **Βιβλιογραφία.** Εκτός από οδηγός για εύρεση των πηγών, η ενότητα αυτή αποκαλύπτει στοιχεία για το άρθρο (π.χ. ανάλογα με τη χρονολογία, το είδος και τη γλώσσα των δημοσιεύσεων).
- **Παράρτημα.** Περιέχει συμπληρωματικό υλικό (π.χ. ένα νέο αυτοσχέδιο ψυχομετρικό μέσο), απαντάται σπανίως στα άρθρα και συχνότερα σε αυτοτελείς εκδόσεις.
- ▶ **Παραλλαγές:** πολλαπλές έρευνες σε ένα άρθρο, μετα-αναλύσεις, ποιοτικές έρευνες.

Κριτική ανάλυση των πηγών

- Προέλευση: είναι αξιόπιστη η δημοσίευση; ο συγγραφέας;
- Αντικειμενικότητα: παρουσιάζονται όλες οι πλευρές; αναλύονται αντικρουόμενα επιχειρήματα; αποσιωπώνται ή υποβαθμίζονται πληροφορίες;
- Πειστικότητα: τεκμηριώνονται επαρκώς τα επιχειρήματα; παρατίθεται έγκυρη και σύγχρονη βιβλιογραφία;
- Αξιολόγηση: ποια είναι η πρωτότυπη συμβολή μιας δημοσίευσης στη βιβλιογραφία; με ποιους τρόπους προωθεί τη γνώση στο υπό μελέτη θέμα;

Κριτικές (αναστοχαστικές) ερωτήσεις

- ✓ Είναι αλήθεια;
- ✓ Πώς το γνωρίζουμε;
- ✓ Ποιες αποδείξεις υπάρχουν;
- ✓ Πόσο αξιόπιστες είναι οι αποδείξεις;
- ✓ Ποιους εξυπηρετεί; Ποιος ωφελείται;
- ✓ Ποιες ελλείψεις και ποιοι περιορισμοί υπάρχουν;
- ✓ Ποιες είναι οι εναλλακτικές προσεγγίσεις-θεωρίες-υποθέσεις; Με ποια επιχειρήματα τεκμηριώνονται;
- ✓ Μετά από τα παραπάνω, συμφωνώ ή διαφωνώ;

Η περίληψη μιας ερευνητικής εργασίας

- Η περίληψη λειτουργεί ως «μικρογραφία» ενός άρθρου – όχι απλά ως εισαγωγή σε αυτό.
- Μαζί με τον τίτλο και τις λέξεις-κλειδιά, είναι χρήσιμο «ευρετήριο» για τον επίδοξο αναγνώστη στην προσπάθεια να αποφασίσει αν αξίζει να ασχοληθεί με το άρθρο ή όχι.
- Απαντά συνοπτικά σε ερωτήματα, όπως: ποιοι ήταν οι στόχοι της έρευνας; ποιες θεωρίες έχουν αξιοποιηθεί; ποια είναι τα βασικά ευρήματα; σε ποιο συμπέρασμα καταλήγουν οι συγγραφείς;
- Μια καλή περίληψη μπορεί ακόμα και να υποκαταστήσει μερικώς το πλήρες άρθρο και να χρησιμοποιηθεί ως βιβλιογραφική πηγή.

Δομή και περιεχόμενο της περίληψης

- Βασικός θεωρητικός (και κοινωνικός) προβληματισμός
- Ερευνητικοί στόχοι-υποθέσεις
- Βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων
- Μετρήσεις (ψυχομετρικά μέσα)
- Διαδικασία ή πειραματικοί χειρισμοί
- Σύνοψη των αποτελεσμάτων (χωρίς την επίκληση στατιστικών δεικτών)
- Πρακτική χρησιμότητα-σημασία των ερευνητικών πορισμάτων

Συγγραφή της περίληψης

- Οι ερευνητικοί στόχοι προέρχονται από την τελευταία ενότητα της Εισαγωγής.
- Οι πληροφορίες για το δείγμα, τις μετρήσεις και τη διαδικασία προέρχονται από τις αντίστοιχες υποενότητες της Μεθόδου.
- Η σύνοψη των αποτελεσμάτων και το συμπέρασμα προέρχονται από την πρώτη και την τελευταία παράγραφο της Συζήτησης.
- Συνήθως αποφεύγονται οι βιβλιογραφικές παραπομπές (εκτός από τα ψυχομετρικά μέσα).
- Η έκτασή της πρέπει να συμμορφώνεται προς τις προδιαγραφές (συνήθως μεταξύ 150-250 λέξεις).

Παραδείγματα-εφαρμογές

11^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικής Ψυχολογίας, Αλεξανδρούπολη, 2017

Διαμεσολαβητικοί παράγοντες στις μειονοτικές στρατηγικές αντίστασης στην ψυχολογιοποίηση
Ήλια-Βασιλική Συρίγου, Στάμος Παπαστάμου, *Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*

Διερευνάται η επιρροής, καθώς και οι διαμεσολαβητικοί ρόλοι σε αυτήν, που ασκούν οι μειονοτικές απόψεις στον πληθυσμό όταν πρέπει να αντισταθούν οι μειονοτικές ομάδες στις στρατηγικές επικοινωνιακής επίθεσης που δέχονται από διάφορους φορείς, συγκεκριμένα όταν δέχονται επίθεση από ομάδες εξουσίας, πλειοψηφίας ή άλλης μειονότητας. Χρησιμοποιήθηκε το πειραματικό υπόδειγμα της πολιτικής βίας και τρομοκρατίας (Παπαστάμου, Προδρομίτης, & Ιατρίδης, 2001) και διερευνήθηκε η μεταβλητή της ψυχολογιοποίησης ως επίθεση προς τη μειονότητα, καθώς έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι πρόκειται για τον πιο αποτελεσματικό τρόπο να μειωθεί η επιρροή που ασκούν οι μειονοτικές ιδέες και στα δύο επίπεδα το άμεσο και το έμμεσο σε σχέση με την ακύρωση και την κατηγοριοποίηση. Παρατηρούμε από τα αποτελέσματα της έρευνας ότι η άμεση ή η έμμεση επιρροή που ασκούν οι μειονοτικές ιδέες δε σημαίνει ταυτόχρονα και την αποδοχή του πληθυσμού της στρατηγικής που επέλεξαν οι διάφοροι φορείς (όπως πλειοψηφική ομάδα, ή η ομάδα εξουσίας ή μια άλλη μειονότητα) για να επιτεθούν στη μειονότητα. Ο πληθυσμός μπορεί να συμφωνεί με την στρατηγική επικοινωνιακής επίθεσης που έχει ακολουθήσει ο εκάστοτε φορέας νομιμοποιώντας την αλλά παρόλα αυτά να επηρεάζεται από τις μειονοτικές ιδέες ή μπορεί να μην επηρεάζεται από τις μειονοτικές ιδέες αλλά παρόλα αυτά να διαφωνεί με την επίθεση που υφίσταται η μειονότητα άρα η αποτελεσματικότητα της στρατηγικής επίθεσης, εν προκειμένω της ψυχολογιοποίησης, δεν είναι άμεση συνάρτηση της νομιμοποίησής της.

Παραδείγματα-εφαρμογές

12^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικής Ψυχολογίας, Παλαιοκερασιά, 2019

Κοινωνική τάξη, μετανάστευση και το σχολείο: Η κοινωνική τάξη στη λογοδοσία εκπαιδευτικών στον λόγο για τη μετανάστευση

Αντώνης Σαπουντζής & Αναστασία Δέα, *Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Η έρευνα σχετικά με την κοινωνική τάξη είναι σχετικά σπάνια στην ψυχολογία, αν και οι πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν στρέψει το ενδιαφέρον των ερευνητών σε ζητήματα που άπτονται αυτής. Ένα σημαντικό ζήτημα που έχει αναδείξει η έρευνα αυτή είναι η διαθεματικότητα, η διασύνδεση δηλαδή της κοινωνικής τάξης με άλλες ταυτότητες, όπως αυτές του φύλου και της εθνότητας. Συχνά υποστηρίζεται ότι τα κοινωνικά υποκείμενα αναπτύσσουν μια κατανόηση της κοινωνικής τάξης που δεν μπορεί να διαχωριστεί από το φύλο ή την εθνότητα. Ακολουθώντας μια λογοψυχολογική οπτική η παρουσίαση αυτή εστιάζει στην περιστασιοποιημένη χρήση εννοιών σχετικών με την κοινωνική τάξη που χρησιμοποιούνται στο λόγο εκπαιδευτικών και αφορούν στη παρουσία των παιδιών των μεταναστών στο ελληνικό σχολείο. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης σε ένα ορεινό χωριό της Χαλκιδικής. Εφαρμόζοντας τις αρχές της κριτικής κοινωνικής λογοψυχολογίας δίνουμε έμφαση στον τρόπο που οι συμμετέχοντες κινητοποιούσαν ερμηνευτικά ρεπερτόρια σχετικά με το κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο στο λόγο αναφορικά με την παρουσία παιδιών μεταναστών στη σχολική τάξη. Οι συμμετέχοντες με αυτό τον τρόπο φαίνεται να διαχειριζόταν τοπικά ζητήματα λογοδοσίας που όμως είχαν και πιο μακροκοινωνικές συνέπειες. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι με αυτόν τον τρόπο διαχειριζόταν το δίλλημα προκατάληψης και ανοχής καθώς και την παρουσίαση της επαγγελματικής τους ταυτότητας.